

STALİN'İN KOMÜNİST ENTERNASYONAL'E BAKIŞI

17 Temmuz 2022

Yıldırım Koç

Atatürk ve Türkiye'ye özgü sosyalizm konularını tartışırken dikkatimi çeken bir nokta, Komintern (Üçüncü Enternasyonal, Komünist Enternasyonal) tarihinin genellikle bilinmediği. Komintern, 2-6 Mart 1919 günleri Moskova'da gerçekleştirilen kuruluş kongresiyle (birinci kongre) kuruldu. Merkezîyetçi bir dünya komünist partisi niteliğindeki Komintern, farklı dönemlerde birbirinden çok farklı politikalar izledi. Kendisini sosyalist veya komünist olarak nitelendiren kişilerin önemli bir çoğunluğu, Komintern'in önemli politika değişikliklerinin farkında bile olmadan bu konularda görüş bildirme cesaretini gösterebiliyor. Halbuki Komintern'in 1919, 1920, 1921, 1922, 1924, 1928 ve 1935 yıllarında yapılan kongrelerinin bazılarında önemli politika değişiklikleri yaşandı ve bu değişiklikler, Komintern'in bir "seksiyonu" olan ve Komintern'in yetkili organlarının aldığı kararlara uymakla yükümlü bulunan Türkiye Komünist Partisi'nin politikalarına yansıtıldı.

Komintern kongrelerinin her yıl toplanması gerekirken, 1922 yılındaki 4. kongreden sonra bu zorunluluk yerine getirilmedi. 1924 yılındaki 5. kongreden 4 yıl sonra, 1928 yılındaki 6. Kongreden de 7 yıl sonra kongre toplandı.

Komintern, 1935 yılında gerçekleştirilen 7. Kongresi'nden sonra kongre toplamadı ve 1943 yılında tasfiye edildi. Tasfiyenin gerçekleşme süreci Georgi Dimitrov'un anılarında anlatılmaktadır.

Dimitrov'un anılarında belirtildiğine göre, Stalin, Komintern'in işlevini pek ciddiye almıyor, Komintern'in kuruluşunun bir hata olduğunu düşünüyordu. Nitekim, Komintern'in tasfiye kararını Komintern yetkili organları değil, Sovyetler Birliği Komünist Partisi yönetiminden bazı kişiler aldı.

Sovyetler Birliği Komünist Partisi'nde Stalin'in rakipsiz yönetiminin kurulduğu 1928 yılından sonra Komintern'in yetkili organlarında Türkiye'ye ilişkin önemli bir karar alınmadı. 1928 sonrasında yalnızca Türkiye komünistlerinin Komintern'in yayın organlarında bazı yazıları yayımlandı.

Dimitrov'un aşağıda aktarılan anılarında, Stalin, Marks döneminde de, Lenin döneminde de, 1943 yılında da, dünyanın tüm ülkelerindeki işçi partilerini tek bir uluslararası merkezden yönetmenin mümkün olmadığını söylüyor. Komünist Enternasyonal'i kurarken ve tüm ülkelerdeki hareketleri yönetebileceklerini düşündüklerinde güçlerini abarttıklarını ve bunun bir hata olduğunu belirtiyor. Komünist Enternasyonal'in dağıtılmasının diğer bir nedeninin de, Komintern'e bağlı komünist partilerinin yabancı bir devletin ajanları olarak suçlandıklarını ve bu durumun bu partilerin geniş yığınlar arasındaki çalışmalarını zorlaştırdığını belirtiyor.

Stalin'in bu son derece gerçekçi değerlendirmelerinin, Komintern tarihiyle ilgilenme olanağı bulunmadan bu konularda görüş ifade edenler tarafından anlaşılabilceğini umut ediyorum.

Stalin'in Komintern'in tasfiye sürecindeki değerlendirmeleri, Dimitrov'un anlatımıyla, aşağıda sunulmaktadır:

"11 Mayıs 1943.

"Man(uilski) ile Komün(ist) Enternasyonal'in dağıtılması için KEYK Prezidyumu'nun karar tasarısını redakte ettik.

"Tasarıyı Stal(in) ve Molotov'a gönderdik.

"Akşam Man(uilski) ile birlikte Stal(in)'in makamında (Molotov da oradaydı). Stal(in) hazırladığımız tasarıyı onayladı. Kararın nasıl alınacağını tartıştık. Şu prosedür üzerinde durduk. (1) Tasarı Prezidyumun oturumunda görüşülsün ve seksiyonların önerisi olarak kabul edilsin; (2) Durum seksiyonlara bildirilsin ve onayları alınsın; (3) Seksiyonların onayı alındıktan sonra, yayınlansın.

"Hangi işlevlerin hangi biçimlerde devam ettirileceği konularını görüşüp somut bir öneri hazırlama görevi, Malenkov ile bana verildi.

"Bu konuda Stal(in) şöyle dedi: Deneyim gösterdi ki, tüm ülkeler için uluslararası bir merkez bulunmamalı. Bu, Marks'ın zamanında, Lenin'in zamanında ve şimdi görüldü. Belki bölgesel

birleşimlere geçilmeli, örn(eğin) Güney Amerika, Birleşik Devletler ve Kanada, kimi Avr(upa) ülkeleri, vb. Ama bu konuda da acele etmemek gerek.” (Georgi Dimitrov, **Günlük-2, 1 Eylül 1939-5 Mayıs 1945**, Tüstav Yay., İstanbul, 2004, s.288)

“21 Mayıs 1943.

“Stal(in)’in çalışma odasında (RKP-b) MK Politbüro toplantısı Politbüro üyeleri ve aday üyeleri dışında Manuilski ile biz de katıldık.

“Molotov KEYK Prezidyumu’nun Komintern’i dağıtma kararını okuyor.

“Kalin(in) düşmanların bundan yararlanacaklarını belirtiyor. KE (Komünist Enternasyonal) merkezini başka bir yere, örneğin Londra’ya taşımayı denemek daha iyi olur, diyor! (Gülüşler duyuluyor!)

“Stal(in), Marks döneminde de, Lenin döneminde de, şimdi de deneyimin dünyanın tüm ülkelerinde işçi partilerini tek bir uluslararası merkezden yönetmenin mümkün olmadığını gösterdiğini belirtiyor. Özellikle şimdiki savaş koşullarında, Almanya, İtalya ve di(ğer) ülkelerde komünist partilerinin kendi hükümetlerini düşürme görevini izleme ve yıkma taktiği güttüğü, SSB, İngiltere, Amerika ve diğer ülkelerde komünist partilerinin ise bunun tersine, düşmanın bir an önce yok edilmesi için kendi hükümetlerini tamamiyle destekleme görevini benimsedikleri ortamda bunun açık açık olduğunu kaydediyor. Ve devam ediyor:

“KE’i kurarken ve tüm ülkelerde hareketi yönetebileceğimizi düşünürken biz kendi güçlerimizi abarttık. Bu bizim hatamızdı. KE’in ileride de varlığını sürdürmesi -enternasyonal ülküsünün gözden düşmesi anlamına gelecektir ki, biz bunu istemeyiz.

“KE’in dağıtılması için kararda belirtilmeyen başka bir gerekçe daha var. O da şu ki, komünist partileri kasıtlı olarak, yabancı bir devletin ajanları olmakla suçlanıyor ve bu da onların geniş yığınlar arasındaki çalışmalarını zorlaştırıyor. KE’in dağıtılmasıyla bu koz düşmanın elinden alınıyor. Atılan bu adım, doğal olarak, komünist partilerini ulu(sal) işçi partileri olarak güçlü kılacak ve aynı zamanda halk yığınlarının Sovyetler Birliği’ne dayalı enternasyonalizmini güçlendirecektir.

“Karar oybirliğiyle kabul edildi.” (Dimitrov,2004;s.292)